

Eldraøkið gimsteinurin í vølfarðarsamfelagnum

Eyðgunn Samuelsen
tingkvinna

Ein kend sjónvarpsrøð eitur "Gimsteinurin í krúnuni". Heiti vísir til, hvussu stóran týðning eingilsmennn mettu India hava í tí enska hjálandaveldinum. Tað er ongin ivi um, at eldraøki er hjarta í vølfarðarsamfelagnum. Heitar hendur syrgja fyri at hjarta, kann hava tað gott, hóast tað kanska ikki slær so skjótt, sum í ungum árum.

Tey sum vóru á arbeiðs-

marknaðinum undan okkum hava, við sínum høvdum og hondum, skapt henda gimsteinin. Ein gimsteinur, ið tryggjar okkum, at tá ið vit hava gjørt okkara fyri vølfarðarsamfelagið, so hava vit rætt til figgjarligan stuðul á ellisárum og rætt til hjálp frá heitum hondum.

Hava ikki valt privatu loysnina
Vit hava ikki valt eitt samfelag, har hvør skal sæta sær, bæði meðan vit eru ung og røsk og tá ið mátturin svíkur. Tí vit ynskja ikki eitt samfelag, har tað er trupulleikin hjá tí einstaka, um og hvussu vit klára okkum, tá ið vit ikki orka longur. Hetta samfelagi hava vit færoyingar higartil sagt nei til, og eg eri vís í, at tey allarflestu av okkum, framvegis siga nei til hetta samfelagið.

Vit ynskja felagsskapin, tí

tað er so nógv lættari at lyfta, tá ið vit eru fleiri um tað. Tað er so nógv tryggari at vitað, at tá ið vit eldast so eru vit fleiri, enn bara tú og eg, hvør sær, ið standa aftanfyrir og tryggja okkum tær tænarastur, ið vit kanska koma at hava brúk fyri.

Stórar avbjóðingar fyri framman
Ein gimsteinur skal pussast javnan, um hann skal halda á at skína. Eldraøki hevur ikki altíð verið handfari líka væl, seinnu árinum hevur tað nærmast verið misrøkt. Stórar sparringar hava verið framdar. Tíðirnar broyttast, krøvini og hugsanin um hvussu bjart gimsteinurin skal skína eru broyttar. Stóra avbjóðingin er, at fáa gimsteinin at lýsa og skína, í framtíðini undir broyttum umstøðum.

Samgongan velur ikki

og ynskir ikki at taka hesa avbjóðingin á seg. Heldur tvørturímóti, hon velur at flyta gimsteinin til nøkur onnur at taka sær av. Hesi, ið skulu taka sær av gimsteininum, fáa hann í fævnningin, júst í tí líki sum hann er í.

Gevi kommununum ein kjans at menna eldraøki
Tey ið nú tveita gimsteinin frá sær, siga onki um, at tey, ið nú skulu ansa honum skulu halda hann vakran og skínandi. Tað er heilt upp til nýggju eigarnar at gera av, um teir velja at viðlíkahalda og menna gimsteinin, ella tey lata hann vera óbroyttan. Tað verður enntá sagt, at tað er gott, um nøkur velja at handfara hann betur, enn hann er í dag, og í lagi, at onnur lata hann vera í sama standi sum hann var, tá ið tey fingur hann.

Eg eri vís í, at tey sum nú fáa gimsteinin í varðveitslu ynskja at fara væl við honum. Trupuleikin er, at samgongan ikki leggur upp til, at kommunnar fáa tað ið skal til, fyri at gimsteinurin skal skína langt inn í framtíðina. Tí eiga vit at syrgja fyri, at gimsteinurin verður handaður kommunum, á ein hátt sum gevur møguleika fyri at menna hann.

Minstukrøv til útlegging
Tað besta er at landið legði upp fyri figgjarliga, so møguleiki er at halda eitt javnt tænarastuðði kring alt landið. Tað eigur at greinast nærri hvat tænarastuððið ætlanin er at veita og trygd fáast fyri at fakliga dygdin er í lagi. Spurningurin um ognaruppgerð millum kommunnar má loysast. Tað eigur at verða ásett í lógini at røkt og

umsorgan ikki kann privati-serast. Peningurin, ið fylgir við, eigur at verða í samsvari við hvat eldraøki veruliga kostar og oyramerktur til eldrarøktina. Verða hesi krøv uppfyllt, so kenna vit okkum tryggari við, at landið ikki bert kastar uppgávuna frá sær, men hevur skipað so fyri, at fortreytirnar fyri at loysa uppgávuna væl, veruliga eru til staðar.

Nýggjársynski 2014 er fáa sjálvbjargni og framtíðar stuð Føroya aftur á skrá

Gunvør Balle
á trettanda 2014

Í 1927 helt Jørgen-Frantz Jacobsen røðu á fólka fundi undir heitinum "Vit skulu sjálvir". Har sigur hann m.a., at stevnuskráin frá 1889 hjá Føringafelagnum um at gera Føroyar sjálvbjargnar í øllum lutum má fram aftur í hásetrið. Hann greiðir fundarfólkinum frá vitamálastjóranum í Íslandi, ið hevði sagt, at fyri hvørja ferð íslendingar hava fingið meira sjálvræði, hevur tað skapað størri framburð í landinum. Jørgen-Frantz endar røðu sína við at siga, "soleiðis verður tað eisini hjá okkum. Vit skulu sjálvir."

Hetta varð borið fram í

1927. Øll hesi ár seinni kunnu vit sanna, at eisini hjá okkum hava vit stuðugt sæð størri framburð so hvørt vit hava tikið meir sjálvræði. Men enn er nakað eftir á mál, og nú 125 ár eru liðin síðan Jólafundin, er stevnuskráin hjá Føringafelagnum, tíverri, enn tíðarbær.

Tað er íborið í okkum menniskjum, at vilja klára okkum sjálv. Fyri vaksin fólk er tað ein sjálvsøgd drívmegi, at vilja standa á egnum beinum, bæði figgjarliga og á annan hátt. Fyritøkur seta æru í at skapa vøkstur og virksemi, og endamálið er at hava yvirskot og ikki vera bundin at stuðli og hjálp. Hesin hugburður er grundleggjandi fyri sjálvsálitið hjá tí einstaka og fyri samfelagsligan framburð og hann hevur verið avgerandi fyri, at tað gongst landi og fólk so frægt sum tað ger. Tá hesin hugburður er so púra náttúrligur fyri okkum øll persónliga og vinnuliga, hví so ikki eisini tá tað snýr seg um okkum sum land og tjóð? Eyðsæð eru hesi

stavnhalda ikki minni neyðug tá umræður Føroyar sum land og okkara framtíðar møguleikar í heiminum.

Í kannningini "Førleiki í útlegd" sum Rógvi Absalonsen gjørdi í 2009 um færoyskar útsetar í Stóra Bretlandi sæst, at ialt 65% av teimum 120, ið hava svarað, at tey eru samd ella sera samd í útsøgnini "Føroyar skulu hava fullveldi". Og ongin ivi er um, at ein stórir meiriluti av færoyingum - eisini mong javnaðar- og sambandsfólk - halda, at færoyingar skulu klára seg sjálvar og gerast leys av fremmandum stuðli. Tí er tað ein so ótrúlig andsøgn, at vit nú hava eina politiska leiðslu, ið hevur hækkað blokkstuðulin aftur og harvið sent ein uppgevandir boðskap út til allar færoyingar; vit megna ikki at reka landið sjálvi, vit mugu biðja um meir pening útani frá. Fyri tað um landsins leiðsla ikki hevur dirvið, áráði og sjálvsálit til at taka fulla ábyrgd, so hevur fólk ið alt tað dugnasemi og framfýsni sum skal til, og

tað megina skal ongin taka frá fólkinum.

Og neyðarrópið um meir pening hendir samstundis sum vit hesi ár hava metstórar inntøkur, - av alivinnu, uppi-sjórvárvinnu, ferðavinnu og í 2014 eisini av oljuvinnu. Tað er ikki bara ein ússalig og óvirðilig biddaragongd, hon er eisini fullkomiliga óneyðug. Politisku flokkarnir hava skyldu til at fremja meirilutan av fólksins vilja og leggja alla orku í at gerast leys av donskum pengum.

Tjóðveldi hevur fleiri ferðir lagt uppskot fram fyri Løgtingi um at tengja inntøkuvøkstur landsins og útslúsing av ríkisveitingini saman. Tað snýr seg einfalt um, at so hvørt inntøkurnar í landinum vaksa, so fara 50% av hesum vøksstrinum til at minka ríkisveitingina á figgjarlógini, meðan 50% av inntøkuvøksstrinum fer inn á figgjarlógina. Við hesi skiftis-skipanini verður leystliga mett, at figgjarlógin verður óheft av donsku ríkisveitingini eftir 8-12 árum.

Í fyrrnevndu útseta-

kanning sigur ein færoyiskur lesandi í London, at "tað er ofta eitt sindur frustrerandi at vera færoyingur, hevði man blivið samdur um onkrum viðvíkjandi sjálvstýrisleiðini, so trúgvi er samleikin hevði blivið nógv sterkari. Eg minnist aftur tá eg gekk í Høydølum í 1998, tá helt man, at nú fór man at bliva samdur, nú fór okkurt at henda. Tá var ein ótrúliga góð kensla í landinum."

Hesi útsøgn munnu flestallir færoyingar vera samdir í og tær prógva, at okkara fólk hevur uppiborið eina politiska leiðslu, sum gevur fólkinum eitt størri mál at savnast um og vera errin av. Eina leiðslu við greiðum hugsjónum um at skapa eitt sjálvstøðugt land fyri tey mongu heldur enn fyri tey fáu. Tá vit seta verkætlanina "Sjálvbjargnar Føroyar" á skrá, tendrast ein neisti av eldhuga og bjartsýni millum fólk og hesar kenslur eru fremsta drívmegin til størri vøkstur og framburð. Tí eru mál sum stjórnaarskipan og fólkaatkvøða um ríkisveiting

og framtíðar viðurskiptini við Danmark so neyðug at fáa aftur á breddan. Tá vit saman hava víst í verki at vit saktans megna at skapa eitt gott samfelag uttan stuðul, fer tað at broyta alla myndina av hvat ber til og hvat, ið ikki ber til. Tí tað eru bara vit, ið kunnu byggja og bjarga hesum landinum.

Í heyst sleppa íbúgvarnir í Katalonia og Skotlandi til fólkaatkvøðu um sjálvstýrið. Frá okkara politisku leiðslu er púrt onki í væntu, tí er mitt størsta nýggjársynski, at øll tey, ið veruliga ynskja at síggja eina aðra leið fyri hetta landið, tala at og á allan hátt royna at gera sína ávirkan galdandi. Tá politiska hugsjónarloysið er so fullkomið sum tað hevur verið í drúgva tíð, er skilligt at fólk fellur í fátt og líka-sælan fær fastatøkur. Men ábyrgdin er okkara allra at broyta umstøðurnar vit liva í. "Be the change that you wish to see in the world" segði Gandhi.